

NÉPNEVELŐ

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI LAP

MAGYARORSZÁGI LATIN ÉS GÖRÖG SZERTARTÁSÚ KATHOLIKUS NÉPOKTATÁSI INTÉZETEK SZÁMÁRA

Kiadja a *SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT* Budapesten.

Megjelenik minden vasárnap egy ivnyi terjedelemben.

Megkapja e lapot minden kath. népoktatási intézet egy példányban ingyen.

Előfizetési ár: egész évre kor. 6.—.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28b. sz. a.

(SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT)

A hirdetések árszabálya :

A pályázati hirdetéseknel minden egyes szóért minden közlés után 6 fillér (3 krajczár) fizetendő.

Egyéb hirdetéseknel :

egész oldal ... kor. 32.— | negyed oldal ... kor. 8.—
fél oldal ... » 16.— | nyolczad oldal » 4.—

A díjak előre beküldendők a Szent-István-Társulathoz.

Kath. iskolák védelme.

E cím alatt egy könyvről szölok, melyet *Jeszenák Gábor* báró párkányi plébános tollából a *Szent-István-Társulat* kiadott; a könyv teljes címe:

Kath. iskoláink jogi természeté vagyis hogyan biztosítjuk azok kath. jellegét.
Az idevágó teljes szövege törvények, döntvények, rendeletek, hitközségi önkormányzati alapszabálytervezet- és ügyirati mintákkal fölszerelve.

Hogy miért írta szerző e könyvet s hogy miért sietett a Szent-István-Társulat azt kiadni, idézzük szerzőnek a *Bereztetés*-ben közölt szavait:

Az iskolák elközösítésének és azután államiság telésének eszméje midőn ma szinte a levegőben úszik, rendkívül fontos ügy reánk katolikusokra nézve, katolikus iskoláink biztosítása és az államosítás elé mentül erősebb gátaknak az emelése. Egyik-másik kir. tanfelügyelő, nem tudni mi okból, az államosítás felé iparkodik terelni a vármegyei közigazgatási bizottságokat, amelyek nem egyszer, ha csak előzetesen föl nem világosítatnak, jóhiszeműleg követik e kir. tanfelügyelőket és így akarattal ellenre is közreműködnek az ily sérelmes határozatok meghozatalában.

Nem szólnánk semmit sem, ha ez intézkedések a fennálló törvények- és rendeleteken alapulnának, de ezek nem egyizben túltesznek magukat e korlátokon, sőt a józan ész korlátain és minden jogi cizéken. Mikor azután az ilyen határozatok fölleb-
bészésként a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fölkerülnek, ott igen természetesen megsemmisítettnek és az ilyen királyi tanfelügyelők nem egyszer rendreutasítatnak s nekik meg-
hagyatik, hogy a jövőre nézve át ne lépjenek a törvény által megszabott hatáskörüket.

Egészen helyén való tehát azon eljárás, amely az ilyen jog- és törvényellenes határozatokat fölleb-
bészésként a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez föl-
juttatja; csak hogy sokszor akár a törvényekben való járatlanság, akár pedig —

valljuk meg az igazat — a nemtörődömség foly-
tán elmarad ezen kötelességszerű eljárás és így történt meg nem egy izben, hogy katolikus iskolák, amelyek a törvény és a fennálló rendeletek értelmében a katolikus egyház részére még meg-
menthetők lettek volna, államosítottak.

De különben is, ha most még fölleb-
beszés útján esetleg érvényesíthetjük jogainkat, jöhetnek más idők és más viszonyok is, amelyek közt azután iskoláinkat, ha csak azokat még ma kellőképpen a katolikus egyház részére nem biztosítottuk, többé biztosítani képesek nem leszünk.

Mi képezze tehát, hogy könyvem tulajdonképeni céljára áttérjek a legerősebb várat az ilyen el-
közösítő és államosító törekvéssel szemben? Azt szokták sokan hangoztatni, hogy a legelső fegyver ilyen irányzattal szemben az állam-
segélyek igénybe nem vétele.

Teljesen igazuk van ezeknek, de nem abból a szempontból, mintha az államosítás ellen ekként védőbástyát emelnének; ez ugyanis biztosítékot képezne a tanerőknek az államhatalomtól való függetlenítésére vonatkozólag, de még korántsem képez biztosítékot iskoláink elközösítésére és államosítására nézve; mert lehetnek esetek, amikor államsegély igénybe nem vétetik és a katolikus iskola mégis könnyen államosítható; és viszont lehetnek katolikus iskolák, amelyek az államsegélyt igénybe veszik és mégsem lesznek egykönnyen államosíthatók.

Azt is szokták mondogatni, hogy a katolikus iskolák elállamosításával szemben az autonómia lesz a panacea; megengedem, hogy ez is erős támaszt fog képezni, ha egyszer életbe lép, mert belevonja a világiak küzdelmét az egyháziakéba; de ha tekintetbe vesszük, hogy ott esetleg a katolikus szellemtől teljesen távol álló egyének fog-
nak felülkerekedni, nem mindig fog az autonómia sem használni; sőt még ha az ily elemek nem is fognak felülkerekedni, hiábavaló lesz ott a jó szellem, ha megvédeni való már többé nem lesz, értem ezalatt magát az iskolát, tisztán katolikus hitközségi jellegét. Mely ha biztosítva ninesen,

kerül-fordul és az elközösítésnek és államosításnak semmi sem fog többé útjában állani.

A dolog tehát minden kétséget kizárólag úgy áll, hogy iskoláink katolikus jellegének az államosítással szemben legerősebb biztosítéka magának az iskolaépületnek és az iskolák ingatlanjai tulajdonjogának tisztán római katolikus hitközségi jellege és a telekkönyvben ilyen értelemben való bejegyzése. Ahol ez megvan, bizonyára megmondolás tárgyát fogja úgy az állam, mint pedig a politikai község részéről is képezni, vajjon ezek az iskolát elállamosítsák-e, vagy pedig nem? Mert ez esetben maguknak a politikai községeknek kellene az új iskolákat fölépíteniök, mivel a meglévő és az egyház részére telekkönyvileg teljesen biztosított iskolák, amint a vallás- és közoktatásügyi miniszter által a királyi tanfelügyelőkhöz 1869. május 15-én kiadott utasítás VII. fejt. 50. §-a is mutatja továbbra is az egyház tulajdonában maradnak és egyházhatósági engedély nélkül el sem idegeníthetők. Ugyanezt igazolja továbbá az 1901. november 28-án 48.745. szám alatt kelt elvi jelentőségű vallás- és közoktatásügyi miniszteri határozat is.

Miként biztosítsuk tehát ez irányban úgy a meglévő régi, valamint az új iskolaépületeket és egyáltalán ingatlanokat az egyház részére?

A könyv II. f. alatt az 1868. előtt épült és III. f. alatt az 1868. után épült és építendő iskolák viszonyait, jogi helyzetét tárgyalja; IV. A hitközségi hitelt; V. Vegyes tudnivalókat ad. A «Független»-ben a munkában hivatkozott és azzal kapcsolatos törvények, döntvények, rendeletek és minták gyűjteményét találjuk kellő csoportosításban. Végül mintát ad a róm. kath. önkormányzati hitközség szabályaira és ügyirati mintákat a hitközségi kölesön beszerzéséhez.

Nem vesztegetek sok szót. Ma, midőn léptenyomon kath. iskoláinkat veszélyező intézkedésekkel találkozunk, nagy hasznára van ez a könyv a védelemnek ott, ahol a kath. iskolákat az ilyen intézkedésekkel szemben megvédelmezni szükséges. Azért őszintén és melegen ajánljuk e könyvet a kath. iskolai hatóságoknak figyelmébe. Ára 1 korona 50 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. E.

A magyarországi tanítók VI. egyetemes nagygyűlése és tárgyai.

A magyarországi tanítók orságos bizottságának elnöke az V. egyetemes nagygyűlés megbízásából a VI. gyűlésnek a f. évben való megtartását határozván el, az abban való részvételre az összes hazai egyesületeket közvetlen szólította föl.

A részvételre vonatkozólag teljesen azonosítom magamat a «Népnevelő» f. évi 14. számában közölt «Viator» aláírású közleménnyel, amely

szerint, tekintve a hazai kath. népiskolák letalajának érdekeit érintő mozgalmak irányára, az egyetemes gyűlésben való részvétel alól nem vonhatjuk ki magunkat. Amihez csak azt kell hozzátennem, hogy *ha igazán valljuk katolicitásunkat, úgy semmi körülmények között sem.*

Nélkülünk az egyetemes gyűlés nem felelhet meg fogalmának, nem képviseli a tanítótság egyetemességét, a közvéleményt és levonva kebelbeli érdekeiket, semmi körülmények között és semmi tekintetben sem hozhatják meg az általánosság nevében jogosan határozataikat. A magyar kath. tanítótság nélkül, hozzászólásának mellőzésével az egyetemesség esonka és így hozott határozataik jogtalanok lévén, érvénytelenek. *Ezt kikérülve, föl is lettek a hazai egyesületek közvetlenül szólítva, amely tény folytán hallgatagságunk a hozandó határozatokban való beleegyezésünknek tekintetik.* Nehogy ez bekövetkezzék, részen kell lenni; a fölvetett dolgokat mélyrehatóan kell elbírálni és így elkészülve minden egyesületnek minél számosabb taggal kell a gyűlésben részt venni.

Sőt, ismerve az áramlatot, a vezetők elvi álláspontját, a céltudatos irányt, a melyben eszméiket és amellyel eszméiket megvalósítani és abban bennünket is fölhasználni akarnak, már csak azért sem zárkozhatunk el a megjelenés elől, mert ott alkalom nyílik kath. szempontból a tárgysorozat minden egyes pontjához szólni, a kath. népoktatásügy eminens érdekeit megvédeni, véleményünket, kath. érületünket szabadon nyilvánítani s ha kell, a reánk nézve sérelmes javaslatoknak határozattá való emelését lehetetlenné tenni, vagy tiltakozni ellene.

Mert legkevésbé sem kicsinylendő dolog a fölhívás négy pontban összefoglalt tárgysorozata, amelynek mindegyike, mindamannyi tagozatára osztva, jóformán az egész népoktatás ügyét fölöleli.

Érdekes és életbe vágó dolog azokkal bővebben foglalkozni és bizonyos megállapodásra jutni arra nézve, mik egyetemlegesen szükségesek a magyar népoktatás fejlődésére és mik veszélyeztetik az alkotmányadta önkormányzatot.

Az egyetemes gyűlésnek első tárgya a népoktatási törvény revíziója a szolgálati viszony szabályozásával.

Az 1868. évi XXXVIII. t.-e. tagozatokra osztván, ide vonatkozólag tagozódtan adhatjuk elő kívánatainkat is.

Mindenesetre és pedig elsősorban is *ünnepélyesen tiltakoznunk kell az ellen, hogy a magyar kath. iskolák nem tudnak megfelelni azon követelményeknek, amelyeket a törvény ír elő és mintha az állami iskolák, mint ilyenek, nekünk kötetendő például szolgáljanak* abban, hogy miként kell a nemzeti célok felé törekedve az iskola magára vállalt kötelezettségét a tanítók által teljesíttetni. *Ünnepélyesen ki kell jelenteni, hogy a magyar kath. iskolák kizárólag a magyar nemzeti eszmék szolgálatában állanak és valamint, hogy nem áll érdekükben, épen úgy nem is óhajtanak nemzetiségi*

szolgálatokat teljesíteni. És ennek a tudatában a kath. iskoláknak elközösítésére, elállamosítására vagy működésének megbénítására eszközölt irányzatos törekvéseket egyszerűen kárhoztatjuk.

Mi román. kath. magyarok, ha vannak is köztünk töredettek, ezek száma létszámunkhoz képest elenyészően csekély lévén, a legnagyobb általánosságban a magyar nemzeti eszmék megvalósításának vagyunk buzgó művelői, mint a hogy voltunk a múltban és a melynek bizonyosságául az egykor idegen nyelvű lakósokkal bíró falvak ezreinek megmagyarosodása szolgálhat, amely eredményt oly rövid időközökben az állami iskolák sem fogják elérni, bármintó hizelgő tudósításokat állítsanak össze a magyarság számbeli térfoglalásáról az állami iskolák javára.

Ami pedig a *népiskolai nevelés etikai értékét illeti*: azt még az állami iskolák hívei sem tagadhatják, hogy a felekezeti, de különösen a *katholikus iskolák az állami iskolák fölött állanak* és tekintetbe véve a mindinkább előtérbe lépő és helyes irányt veszített szociális mozgalmakat, mi sem szükségesebb, mint hogy a népoktatásügyet egész terjedelmében a hitvallásos szellem hassa át, amelynek megfelelni csakis a felekezeti és ezek között is elsősorban a kath. iskolák képesek.

Mindenesetre azonban azt is hozzá kell vetnem, hogy oly iskolákkal szemben, amelyek a magyar-nemzeti nevelés ellenében hazaellenes törekvések szolgálatába szegődtek, a legerélyesebb eljárást kell foganatosítani, s nem szabad tűrni azt, hogy a magyar nemzeti állam kialakulását megnehezítsék. *A magyar haza területén csak magyar lehet mindenki.*

Esztergom.

Bertalan Vince.

(Folytatása következik.)

A minta-tanításról.

Egyik kartársam ú. n. minta-tanítást tartott. Látszott, hogy készült a dolgára és csakugyan élvezetes perceket nyújtott a jelen voltaknak. Amikor a bírálatra került a sor, mindenki elismerőleg adózott a valóban sikerült föllépésért, csak egyik szerfölött fiatal, a képezde porát alighogy lerázó kolléga berzengette a füleit, hogy ő bizony szeretne szólani. Mindannyian kíváncsiak voltunk, mi baj van és meggyőződünk arról, hogy a módszertan szabályait még tudja recitálni, de élettapasztalata nincs, s hogy nem épített, hanem rontott, mert a föllépett tanító a bosszankodáson kívül kijelentette, hogy ez a föllépése volt életében az utolsó.

Ez az eset is megérlelte bennem a rég táplált gondolatot: vita tárgyává tenni, van-e haszna az ú. n. minta-tanításnak?

A tanítók legjobban tudják, hogy alig van testület, melyben a személyes torzsalkodás, a büszkült irigység annyira grasszálna, mint a tanító-választásban, azaz helyesebben — az egyes tantesztetekben; az is igaz, ha nagy számban vagyunk

együtt, pl. a megyei gyűléseken, azt hiszi az idegen, csupa testvérek vagyunk, úgy szereti az egyik községbeli a — másik községbelit, de az egy községbeliek színtekiszámított gondossággal — kerülik egymást. Azt mondják, hogy ennek a feltűnő szeretetlenségnek tulajdonképen az ambíció az oka, mely bosszantja az egyiket, ha a másik inkább érvényesül. Így vagy úgy, ezzel most nem törődöm, csak azt konstatalom, hogy létezik.

A fönti eset, mely az én tapasztalatomban se egyedül áll, ezt a szeretetlenséget csak fokozza. De hát ez a minta-tanítás célja? ... Nem mindig, de igen gyakran mérges nyilat röpít a lelkekbe. De hát a tanügy, az iskola *javára* szolgál-e ez?

Az ú. n. minta-tanítást tartó kolléga többnyire úgy jár el, hogy kiválogatja a legjobb tanulóit és a fölvetett tanítási anyag keretében végiglovagol a módszertani alaptételek vesszőparipáján. Ha pedig az egész osztállyal produkálja magát, ő, annyi körültekintéssel van, hogy a gyenge tanítványokat különösen figyelemmel kerüli — a saját, illetve a tanítás sikere érdekében. De hát arra van-e szükségünk, hogy valaki bemutassa, miként kell érvényesíteni a pedagógia aranyigazságait ott, ahol az mi nehézségbe se kerül?

A módszertan tételei világitó fáklják, akik az utat, melyen haladnunk kell, bevilágítják, akár sima, akár göröngyös az, örökérvényű, a tapasztalatok szitáján leszűrt igazságok, melyek eljárásunkban irányadók kell hogy legyenek; valamint azonban a hajóskapitány se a könyvből tanultak lélek nélküli rabja, ha a dülő viharban a hajó s az utasok élete forog veszélyben, hanem tanulmányait a gyakorlat merítette tapasztalatokkal fűszerezve érvényesíti: akként a tanító is az iskolájában nyert impressziója szerint kell hogy alkalmazza a pedagógia alapelveit, de azokat mindenáron érvényesíteni akarni nem mindenkor lehet. Vegyük csak ezt: némely tantárgynál az önkifejtő tanalakat írja elő a módszertan, úgy ám, de hogyan feleljen meg a tanító e követelménynek, ha pl. nem beszéli a gyermekek nyelvét? és mégis kell, hogy eljárásában módszeresen haladjon, de ezt a módszert az élet, a gyakorlat teremti meg, anélkül, hogy a pedagógia aranyigazságait lefontaná.

Tanítógyűlés volt s a tanítóképezde gyakorlóiskolájának a tanítója tartott ú. n. minta-tanítást egy olvasmány tárgyalásával. *Vallásos szellem* hatotta át a tanítást, mely a *tanulók erejéhez volt mérve, meggyszó, alapos, képző, érdekes, vonzó, munkálkodható, életreható* volt. Kérde tőlem a tanfelügyelő: No barátom, mit szól hozzá?

Vállat vontam és fölhúztam az ajkamat e kérdésre.

— Micsoda?! Van valami kifogása ellene?

— Kifogásom — nincs a tanítás ellen, de ha mindig így jár el és ha a hallgató tanító is így járna el, nem tudom, mit szólna az eredményhez a tanfelügyelő úr!

— Kérem, legalább mondja meg, mi észrevétele van?

— Megmondom. A tanteremben I.—IV. osztály van, ami már is baj, mert I.—VI.-nak kellene lenni, amennyiben a képezdéből kikerülő ifjak többsége I.—VI. osztályos tanterembe jut, tehát olyan körülmények közé, mikről a gyakorlóiskolában nem alkothatott fogalmat. Továbbá, ha az a tanító csak az olvasással 8—10-ig foglalkozik egy, a IV. osztállyal: mikor kerül a sor a többire s mi lesz a másik tárggyal, mely az órarendbe 9—10-ig van fölvéve? Nagyon szépen bemutatta a módszertan alkalmazását, de mi arra voltunk kíváncsiak, miként érvényesíti a tanelveket anélkül, hogy a többi osztály abból rövideget húzna, mellozést szenvedne.

Azt is tudom, hogy vannak tanítók, akik kitünő u. n. minta-tanítást tudnak produkálni, de az osztályukban nem képesek eredménnyel működni.

Mindezekből oda konkludálok, hogy mintatanítás tartására kényszeríteni senkit sem szabad, aki pedig önként vállalkozik, az ugyan ember legyen a talpán, kis ujjában legyen a pedagógia, de az élet iskolájának követelményeiről se feledkezzen meg, különben esillog-villog benső tartalom nélkül.

A minta-tanítás megbírálása sohase történjék nyilvánosan, inkább hivatalosan, azt a tanítószag egymás között, lehetőleg a fehér asztalnál beszélgetés közben eszközölje. Aki minta-tanítást kezd föltétlenül azt hiszi, hogy a leghelyesebben járt el a meggyőződésnek olyatén feltüntetése, hogy az helytelen, egyrészt nagyon nehéz, másrészt rendesen kellemetlen nyomot hagy maga után, ha a megvitatás a nyilvánosság előtt történik. Ugyan kérem, melyikünknek ne lenne az kellemetlen, ha a községben hire terjed, hogy nem jól tanítottunk, N. N. jobban tud tanítani! Mert annak a bírálóknak az eredménye így kél ám szárnyra! Azért is, ha valaki azt hiszi, hogy ő helyesebb módszert tud, hogy az ő szokott eljárása alkalmasabb, könnyebb, célravezetőbb, álljon elő vele a legközelebbi alkalommal, tegye ezt a második, a harmadik stb. bírálatszerető: ebből tanulna csak igazán a hallgatóság!

Ha valaki minta-tanítást tart, annak csak akkor van haszna, értelme, ha az egész osztály előtt folyik le, ahol jó, közepes és gyenge tanulók együtt vannak, ahol épen abból lehet tanulni, miként érvényesíti a tanító a pedagógiai elveket a zavaró körülmények között: rendetlen iskola-látogatás, ha valamelyik tanuló közbeszól, ha egyik-másik panaszkodik, ha ez kiönti a tintát, ha az nem tanulta meg a leckét, otthon felejtette az írószerét, a könyvét, ha nincs irkája, táblája, másiknak meg könyvet nem vesznek, ha a tanító nem beszél a tanulók nyelvét, stb. stb. Igenis, erre van szüksége a tanítónak, arra, hogy az egyes esetekben föltalálja magát, egyszóval: *mester* legyen! nem pedig arra, hogy a képezdében ügyis elegendet megértelmezett, a gyakorló iskolában bemutatott módszertani elveknek fölösleges cséplés-számba menő bemutatását, megújrajzását végig-hallgassa. Könnyű a sima uton haladni, hanem

az az ember és attól akarok én tanulni, aki a göröngyös uton a megbénító akadályok dacára is eléri ugyanazt a célt: a szép eredményt úgy a nevelésben, mint a tananyag elsajátításában.

Igy, ilyen föltételek mellett barátja vagyok az u. n. minta-tanításnak, különben nem; akkor is többre becsülöm, nagyobb hasznot vélek abból meríthetni, ha rendes munkálkodás közben, tehát nem az u. n. minta-tanítás alkalmával látogatjuk egymást, ahol minden mozdulat közvetlenebb, minden szó természetesebb, az egész eljárás egyénibb, s ahol minden a maga megszokottságában, valóságában, eredetiségében jelentkezően, valóban alkalmas arra, hogy a gyakorlati kép-zésre, az ellesésre és követésre érdemes legyen.

Kistelek.

Váczy István.

A helyes beszédre való tanításról.

A beszéd egyedül az ember kiváltsága. Beszélni csak ember tud. Gondolatainkat, érzelmeinket, vágyainkat beszédünkkel fejezzük ki. Az egész társasélet a beszéden alapszik. Élni és nem beszélni, mily kegyetlen sors volna. A művelődés, az emberi étellel járó annyiféle érintkezés közvetítője a beszéd. A *beszéd* eszerint az emberi életnek egyik föfeltétele.

Bármennyire kutatnak a nyelv- és természet-tudósok az emberi beszéd eredete után, végeredményre jutni nem tudnak. És nem is fognak jutni, mert a beszéd az ember oly képessége, mint a föbbi tehetség, mellyel a Teremtő bölcsesége az embert megáldá. «De a különböző tehetségek nem fejlődöttek jönnek az emberrel a világra, úgy hogy kellően működne; hanem a test szellemi működésnek csak alapját teszik, csak csiráit bizonyos tehetségek fejlődésének, mint ok, nem mint eredmény tűnnek föl. Veleszületnek ugyan az emberrel, de magukra hagyatva külfatás nélkül részben soha, részben későn és tökéletlenül fejlődne ki, hasonlóan a rügyhöz, bimbóhoz, melynek kifejlési minősége föld, levegő, víz, világosság stb. hatásaitól függ.» Lubrich. Ugyanez áll a beszédre nézve is és azért művelése föltötte fontos és szükséges.

A mindennapi érintkezés azt bizonyítja, hogy a beszédben való ügyességünk igen gyenge. Hogy ennek mi az oka, arról alább szölok. Hányszor tapasztaljuk, hogy az emberek nem tudják gondolataikat kellően kifejezni, hogy beszédük rendezetlen, hogy őket megérteni, beszédüket úgy fölfogni, amint ők azt gondolják, nem bírjuk, hogy a sok körülírásban, fölösleges részlet bevonásában a fögondolat elvész. A sok félreértett beszéd tisztázása sokszor mennyi és mily nagy bajt okoz. Vagy ellenkezőleg, nem értjük meg mások nyilatkozatait, mert beszédbeli képességünk nem eléggé fejlett. Pedig: «Az embert beszédén ismerjük meg. A beszéd a műveltség fokmérője. Szölok, hogy megismerjelek», mondá már a böles Szokratesz Tharmideszhez. Schleiermacher így ír: «Fogyá-

tékos műveltségre mutat, ha valaki gondolatait bármely tárgyról szabatosan kifejezni nem tudja. A *beszéd* és a *műveltség* a legszorosabb viszonyban állanak. Épen azért az iskolai intézmények, amelyek arra vannak hivatva, hogy általános műveltséget nyújtsanak, a lehető legnagyobb gondot fordítják arra, hogy a beszédben való gyakoriasságot fejlesszék. Hat éves gyermekeink beszélőképessége *végtelen* gyenge, mily hosszas munka kell ahhoz, hogy őket a rendes tanításra és a velök való beszélgetésre képessé tegyük. Így olvasom e sorokat a Jenában legújabbban megjelenő *Archiv für deutsche Lehrerbildung* című paedagógiai folyóirat egyik cikkében. A német tanítók panaszkodnak tehát, hogy iskolakötelessé vált gyermekeik beszélőképessége nagyon hiányos. Azt hiszem, hogy mi is ugyanazt tapasztaljuk. Hisz aki az első osztályban tanít, évről-évre arról kell meggyőződnie, hogy testileg és lelkileg mindinkább fejletlenebb állapotban kerülnek az iskolakötelesek elé. A viszonyból pedig, amely a lelki élet és a beszéd között van, az következik, hogy beszédbeli ügyességük is fölötté gyenge. Hisz még saját nevüket, még keresztnevüket sem tudják érthetően kimondani. Meddig tart, mily fáradságos munkába kerül, míg csak neveiket kimondani megtanulják, hát még az, hogy a legegyszerűbb kérdésekre feleletet kapjunk. Két évvel ezelőtt az első osztályban tanítottam; mi Pozsonyban a föl szálló rendszert használjuk; akkor kezdtek sürbben foglalkozni a gyermek lelki életének megfigyelésével és megismerésének kérdésével. Így én is meg akarván tudni, mily értelmi fokon állanak növendékeim, a színeket kitudakoltam. 65 tanuló közül 50 ismerte a fehér és fekete színt, 40 a vöröset, 24 a zöldet, 10 a barna színt, a többi szín után már nem kutattam. Természetesen a kérdés anyanyelvükön történt. Ilyen a városi gyermek, pedig ezekről azt állítják, hogy elevenebb eszűek, mint a vidékiek. De hogyan is tudjon a gyermek némileg is helyesen beszélni, mikor helyesen, értelmesen, tisztán beszélni alig hall, a különféle tájzólásokat nem is számítva. Vagy nem ölt mindinkább nagyobb-mértéket azon sajnálatos eljárás, hogy a szülők gyermekekkel nem igen foglalkoznak. A szegény szülő magára hagyja őket és nevel az utca, a jobbmodú a cselédekre bizza, a gazdag amellet, hogy nagyobb-részt hozzá nem értőkre bizza gyermekeit, még mielőtt anyanyelvi beszédérzékük kellőleg kifejlődött volna, máris idegen nyelvek tanulására fogja őket. Erthetetlen és következményeiben végzetes az a közöny, amelyet a szülők részéről gyermekeik iránt tapasztalunk. Szinte azt kell mondanunk, hogy szeretetünk gyermekeink iránt gyengült. Pedig a gyermekkel legkisebb korától kezdve kell foglalkozni. És kivel teszi ezt a gyermek szive-seiben, mint édes *szülőjével*. Kinek meséit, beszédét, dalát, tréfáit hallgatja a gyermek nagyobb örömmel, mint jó szülőjét. Kivel játszik legörö-mészebb, mint velök. Mily boldog a fiú, ha apjával katonáskodik, a leányka mamájával főz, babaruhát

varr. Ez a böles családi nevelés, ebben fejlődik a gyermek esze, szive-*beszéde*. Mellékesen jegyzem meg, hogy az iskolaköteles kornak egy évvel való elodázása és a betöltött hetedik évben való megállapítása igen indokolt és nagyon kívánatos óhaj. A mi helyzetünket a nem magyar anyanyelvű iskolákban megnehezíti még az is, hogy egy új, a tanulók által nem értett nyelvre is kell a nép gyermekeit tanítanunk.

A népiskolai tanításban az a leghelyesebb módszertani eljárás és ezt mindnyájan elismerjük, ha a gyermeket ügyes kérdésekkel és feleletekkel az ismeretre rávezetjük. Természetesen ezt csak oly tárgyaknál tehetjük, amelyeknél az igazságot a gyermek meglevő értelmiségéből kifejtethetjük. De ezen eljárás okvetlenül némi beszédbeli ügyességet föltételez. Hogy tehát a gyermeket a tulajdonképeni tanításra, a vele való foglalkozásra képessé tegyük, elsősorban arra van szükségünk, hogy a gyermek beszélni tudjon, hogy elérje azt az ügyességet, hogy vele beszélgethessünk, célunk lévén, hogy a népiskolai tanítás és tanulás folyamata alatt arra képesítsessék, hogy gondolatait értelmesen beszédben és írásban kifejezni tudja. Már régen túl vagyunk azon, hogy a népiskolában és minden fokú tanításban a *gépességet* száműzni kell. Hisz a gépies tanulás és tanultatás a feledés számára gyűjt anyagot, mert igazában csak azt tudjuk, ami öntudatunkká vált, amit alkalmazni és lelkünkben újjáteremteni képesek vagyunk. Az értelemfejlesztő tanításnak egyik fölötté becses következése az, hogy a teljesen fölfogott, vérré vált tudást a gyermek beszédbbe foglalva visszaadhatja és ilyenkor maga alkot és újra teremt, de ez csak akkor lehetséges, ha megvan benne a kifejezésbeli képesség. Igaz, hogy az ilyen tanítás a látszatnak nem igen kedvez, de *belső* értéke annál nagyobb, mert ezzel munkálkodik a szellem és ez utat tör magának kifelé is, azaz *beszédre* készlet és nyilvánulni akar. Így pedig előtérbe lép a beszéd.

A helyes beszéd a helyes írásnak is képezi alapját, hisz az írásban a fölv: úgy *írjunk*, ahogyan helyesen *beszélünk*. Aki gondolatait rendesen kifejezni nem tudja, az rendszeresen írni sem fog tudni. A helyes beszédre való tanítás szolgálja tehát a *fogalmazást* is. És már ebből a szempontból is nagyon figyelemre méltó.

Ezekben akartam a helyes beszédre való tanításnak szükségességét röviden előadni. Most lássuk, miképen járjon el a tanító, mit kívánjon meg a tanulótól és így mi által érzük el célunkat.

A szellem művelését a beszéd tanításával kezdjük. Első dolgunk tehát, hogy a gyermeket beszédre bírjuk, hogy így hozzáférjünk. Itt az általános elv az legyen, hogy a tanító sokat beszéljen és még többet *beszéltesse*. Első tanításunk eszerint tisztán beszélgetésből álljon. Szoritkozzék ez a legegyszerűbb dolgokra, amelyek a gyermek érdeklődésének körébe esnek. A földolog természetesen, hogy a tanító *helyesen, tisztán, értelmesen*, kellőleg *hangsúlyozva* beszéljen, mert hisz ő a

mintakép, őt utánozzák, őt követik mindenben. A tanítónak birnia kell a nyelvet teljesen, tudnia kell vele bánni. Nem szabad megfélekednünk arról, hogy a gyermekek otthon más beszédformát hallanak, külön kifejezéseik, szólásmódjuk van és azért a helyes kifejezést meg kell velük értetni és rászoktatni, hogy ezentúl azt használják. A nép gyakran igen csunya nyelvezetű beszédet használ és sajnos, ezzel szemben bizony kevés sikeré van az iskolának, mert a szépet és jót nagyobb erővel ellensúlyozza a környezet, azért annál nagyobb erővel kell gyomlálnunk.

Különös sajátsága a gyermekeknek, hogy maguk között végtelenül bőbeszédűek, ha pedig a tanítóval való beszélgetésre kerül a sor, mily nagyon takarékoskodnak vele. Nem egyedül a tanító iránt való bizalmon mulik ez, hanem főleg azon, hogy röstelik a helytelen beszédet, sajnálják a megerősítést, amibe a helyes beszéd és a kijavítottnak ismétlése kerül. A helytelen beszédet kijavítatlanul soha ne hagyjuk, végre mégis csak megszokják és figyelni fognak beszédünkre. Ez már nagy haladás és egyik biztosítéka a cél elérésének.

A helyes beszédre való tanítást és szoktatást egész iskolai működésünk kell, hogy szolgálja. Különösen a beszéd- és értelemgyakorlatok, az olvasás, az olvasmányok tárgyalása és a nyelvgyakorlatok azon tér, amelyen a helyes és rendszeres beszédnek kidomborodnia kell.

Sok szó eset a beszédgyakorlatok mint külön tanítási ág ellen. Én e kedves lapokban már egyszer sikra szálltam mellettük, most is azt kell tennem, mert ezeknek egyenes rendeltetése, hogy a beszédet fejlesszék. Amint én az ellenük fölhozott sok fejtegetésből a valóban értékes dolgokat leszűrtem, azt találtam, hogy nem is a tárgy, hanem inkább annak kezelési módja miatt ítélik el a beszédgyakorlatokat. És ebben bizony sok az igazság. De ne úgy kezeljük a beteget, hogy megöljük, hanem úgy, hogy gyógyítsuk ki, hogy rendeltetését teljesítse. Feleljenek meg a beszédgyakorlatok feladatuknak, amely röviden az, hogy az értelmet fejlesszék és *helyesen beszélni* tanítsanak és akkor tudom, hogy értékük emelkedni fog.

«Minden tanító tudja, mily szegények gyermekeink a szó és írásbeli kifejezésben. A legtöbb esetben nem tudják a helyes kifejezést arra, amit mondani akarnak. Nehézséget okoz nekik magukat értelmesen kifejezni, nem tudják, hogy kezdjék, mit mondjanak, hogyan beszéljenek. Fájdalmas nézni, hogyan küzd, vergődik a gyermek magában a szükséges szó után. Honnan jön ezen kifejezésbeli ügyetlenség és szegénység? Annak az a magyarázata, hogy a gyermek oly keveset lát és hall és így sok dolgról ninesen tiszta szemlélete. Az alapos szemlélet megadja az *élő* fogalmat, amelynek azután az a hatalma van, hogy beszéd által kifejezésre jutni akar. Azért az iskola legfontosabb feladata, hogy minél több új, de tiszta lelki képet nyújtson, mert amily mértékben ezek szaporodnak, ugyanazon mértékben gazdagodik a

gyermek szókincse is, nagyobb változatban alakulnak a beszédformák és gondolatkörök. A képek sorokká alakulnak, amelyekből a gyermekek levonják az ítéleteket és következtetéseket. A beszélő képesség és gondolkodási erő *kölesönhatással* vannak egymásra. *Denzel* szerint mindenekelőtt *beszédre* képesítsük az embert, mert ez *ébresztí* a gondolatot. És ki ne látná be, hogy épen a gondolkodó és ítélőképesség mily szükséges az iskola sikeres működéséhez». Így fordítom ezt *Schinke* után. *Niemeyer* pedig ezt mondja: «A beszédet művelni kell; valamint fogalom nélkül nines gondolkodás, úgy nines tiszta fogalom annak megfelelő *kifejezése* nélkül». Mind erre a legalkalmasabb tárgyunk az alsó fokon a beszédgyakorlatok. És hogy azok célját elérhessük, minden sablonszerűséget mellőzzünk. És a *szabad, önálló* gondolkodásnak és a *kifejezésnek* kell utat nyitnunk, hogy így az értelem és szellem szabadon működhessék. Nem magyar anyanyelvű iskoláinkban a *nemzeti* nyelv tanításánál is érvényesüljön mind az, amit eddig a helyes beszéd tanításáról mondtunk, hogy tudniillik a beszélőképesség *gyakorlása* legyen a fő gondunk. Ne a látszat, hanem a lényeg legyen a fő. Sokszor hallottuk, mint nagy ütőt hangoztatni, hogy még a *hittant* is magyarul tanulják. Nincs e szép hazában senki, aki nálunknál jobban, szíve legmélyéből óhajtaná, hogy mielőbb csak *egy* nyelvet halljunk Kárpát és Adria között, hogy véges-végig csak drága nemzeti nyelvünk visszhangozzék széles e hazában, melyből nem engedünk, mert ez a nemzet palladiuma, mert ha ebből engedünk, elpusztulunk. Ez tart össze, ez tesz testvérekké, ennek érvényesülése nemzeti büszkeségünk, ennek minden téren való elismerése állami létünk főkelléke, de épen azért, ha tartós, marandandó, soha el nem muló sikert akarunk elérni, akkor a magyar beszéd tanítását a nyelv *gyakorlati használatának* elvére és a *beszédbeli jártasság ügyességére* kell fektetnünk, ennek pedig első és elengedhetetlen kelléke a teljes *megértés*, mert csak így fogjuk elérni, hogy a magyar beszéd-tudás nemcsak egyes beemlézett kérdések és különféle nyelvtani stb. definíciók elmondásából fog állani, hanem megtanulják magát az *élő, a gyakorlati magyar beszédet*.

Pozsony.

Mihaliczka János.

(Folytatása következik.)

KÜLFÖLDI TANÜGY.

London népiskolai szervezete. Az új angol népoktatási törvényt már ismertettük lapunkban, s ennek kapcsán azt is jeleztük, hogy Anglia ezen új törvényével megmutatta, hogy föltétlenül a hitvallásos iskola mellett van, még a középiskolai fokon is, amelyet anyagilag is bőségesen támogat, akár anglikán, akár katolikus, akár methodista; a többi lényegesen kisebbségben lévő felekezeteket azonban ilyen módon kevésbé támogathatja. London városára nézve

azonban különközköztatási törvényt alkotott, amely némiben eltér a fönnebbi általános törvény intézkedéseitől. A tárgyalását az imént fejezték be, s bár az úgynevezett szabad protestáns felekezeteknek benne több engedményt tett a törvény, azok még sincsenek vele megelégedve. Fölöszlatta például a *School Boardnak* nevezett városi iskolaszéket, amely a felekezetnélküli iskolák élén állott, s elrendelte, hogy az új iskoláikba a fönnt említett felekezetek képviselői is beválasztassanak; a nőket pedig kizárta belőle, akár választók, akár választhatók alakjában; a felekezetek képviselőinek pedig túlyomó befolyást engedett a tanítók kinevezése körül, mert az angol kormány egyáltalán fölösleg-snek és károsnak tartja, hogy a népiskolákba keresztényellenes tanokat vigyenek be. Mindakét törvénynek nagy ellenségei a liberálisok s a számtalan apró protestáns felekezet, amelyek eleveségével és szemérmelenségével a régi állapotok mellett gyakran kivitték, hogy ők voltak tulajdonképen az urak a felekezetnélkülieknek nevezett iskolákban. A liberálisok politikából vannak ellene a két közoktatási törvénynek, míg az utóbbiak azért, mert vége szakadt régi uralmuknak. Tehát szövetkeztek a londoni esőcselékkel, utóbb a londoni Hyde-parkban óriási tüntetést rendeztek, amelyeken lapok és közvélemény csak mo-olyogni tudtak. A tüntetés a londoni iskolai törvénynek szólott. A népet nem kevesebb, mint ötven muzsikabanda esőditette össze; végig vonultak a legfőbb utcákon, s végül kisebb csoportokra oszolva egy-egy felőrás beszédet hallgattak meg a legnagyobb rendben; ezeket mind a szabad protestáns felekezetek lelkeszei tartották, de jellemző, hogy látva a esőeséléket, a liberális parlamentti párt egyetlen egy neves férfja sem vállalkozott arra, hogy a népnek beszédet mondjon. A tüntetés fölösleges volt, mert úgy az általános, mint a londoni iskolai törvények meg vannak szavazva (azt, mint tudjuk, régebben; ezt legutóbb fogadták el), s nyomban hozzá fogtak már az utóbbinak végrehajtásához is.

Török közoktatás. Erről is nagyon ritkán lehetszólapunkban, mert általában nagyon keveset tudunk az ázsiai és európai török birodalom közoktatás ügyéről, illetőleg azon változásokról, amelyek e körében történnek, s még viszonylag legtöbbször hallunk a főiskolai oktatásról, különösen a mohamedán vallásról, míg a népoktatás mohamedán részről mód fölött el van hanyagolva, némi írás és olvasásra, s néhány koránvers betanítására szorítkozik az ősi hagyományok alapján. A katolikus és protestáns népiskolák azonban különök, különösen azok, melyeket francia iskolatestvérek látnak el. Sokkal gyöngébbek a keleti vallásuak, amelyek az Oroszországból élvezett nagy szubvencióik dacára épen, hogy csak a mohamedánokat tudják némileg megelőzni. A török állam, mint ilyen, véghetetlenül keveset törődik a népoktatásüggyel, a mohamedánnal legkevésbé, amelyet minden terhével egyetemben a községek nyakán hagy, s óriási haladásnak nézik már azt,

hogy a török kormány legutóbb hat vilajet számára ugyanannyi tanfelügyelőt nevezett ki. Olyan helyeken azonban már többször törődik a népoktatásüggyel, ahol a mohamedán elem, mint ilyen van veszélyeztetve. A macedóniai és albániai kérdések most napirenden vannak. Mindakettőnél nagyon van érdekelve Ausztria-Magyarország, az utóbbinál pedig Olaszország, s az albániai iskolákra mindakét monarchia nagysúlyt helyez; Olaszország Albániában maga is állít föl népiskolákat, hasonlóképen cselekszik Ausztria-Magyarország, s az utóbbi inkább iskolakönyvekkel akarja azokat ellátni, amelyeket Bécsben készítettett óriási nehézséggel, mert az albán alfabet megállapítása rendkívül nehéz dolog. Látva ezeket a törekvéseket, a török kormány, maga is szükségesnek látta, tenni valamit az albán népoktatás tárgyában, főleg a mohamedánokra való tekintettel, s nagyszabású áldozatokra határozta el magát, amelyek a következőkből állanak: küldött Albániába a népiskolák számára ötszáz darab koránt, ezer más vallásu könyvet, s a tetejükbe kétezer albán alfabetot, mert erre az albániai mohamedánoknak is van szükségük a maguk vallási arab alfabetja mellett. Mindössze ennyi az egész, amelyet Törökország mindeddig tett az albán népoktatás körül.

EGYESÜLETI ÉLET.

Meghívó a «Zomborvidéki róm. kath. Tanító-Egylet» 1904. évi május hó 26-án Zomborban, a központi főiskolában tartandó közgyűlésre. Tárgysorozat: 1. Szentmise délelőtt 9^{1/2} órakor. 2. Egyesületi elnök választása. 3. Pénztárnoki jelentés. 4. A kath. segélyalap gyűjtő-bizottság pénztárnokának jelentése. 5. I. a) «A népoktatásügyi törvény revíziója, kapcsolatban a szolgálati viszony szabályozásával.» b) «A tanítók fizetésének rendezése.» c) «A nyugdíj-szabályozás.» d) «A népnevelési egyesületek megteremtése és szervezése.» II. «Mikép akadályozhatja meg a tanító az alkoholizmus terjedését a nép között?» című tételre beérkezt munkálatok fölőlasása és megvitatása. 6. A tanügy terén az utolsó év alatt észlelt főbb mozzanatokról jelentéstétel. 7. Biráló-bizottság választása. 8. Elhunyt és netalán eltávozott tagok bejelentése, valamint új tagok fölőtele. 9. Indítványok (a közgyűlés előtt 8 nappal elnöknek írásban beadandók). 10. A jegyzőkönyv hitelesítésére két tag kiküldése. Bezdán. 1904. évi május hó 1-én. Nagy János s. k., egyleti jegyző. Meszner István s. k., egyleti m. elnök.

Meghívó. Az érsekújvárvidéki róm. kath. népnevelők egyesületének vágsellyei köre f. é. május 4-én Vágsellyén a róm. kath. népkör helyiségében tartja évi gyűlését, melyre a kör tagjai és a népoktatásügy barátait tisztelettel meghívjuk. A közgyűlés tárgysorozata: 1. D. e. 9 órakor szentmise. 2. Elnöki jelentés. 3. A múlt közgyűlés jegyzőkönyvének fölőlasása. 4. Próbatanítás. Bence Anna. 5. A népoktatási törvény revíziója. Péter József. 6. A kör jegyzőjének jelentése. 8. A kör pénztárosának jelentése. 8. Tisztújítás. 9. Indítványok. 10. Tagsági díjak befizetése. Vágkirályfa, 1904. április hó. Tóth József, a kör jegyzője. Kováts István, a kör elnöke.

Meghívó. A «Sásdvidéki Róm. Kath. Tanító-Egylet» f. évi május hó 17-én Sásdon a róm. kath. iskola helyiségében tartja évi rendes tavaszi közgyűlését, melyre az egylet tagjai, valamint minden a tanügy iránt érdeklődők az elnökség nevében ezúttal tisztelettel meghatvatnak. A gyűlést gyász-szentmise előzi meg, mely néhai Kulesár József alsómoesoládi kántortanító lelki üdvéért mutatattik

Be az Úrnak. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. A mult gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése. 3. A «Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága» által — a VI. egyetemes tanítógyűlésre tárgyalás vogettt — kitűzött tétel megvitatása. 4. Indítványok. Kelt Vekény, 1904. év április 23-án. Rácz Mihály, egyll. jegyző.

IRODALOM.

A testgyakorlás módszeres tanítása. Irta Szemző Lajos, a tornatanítóképző tanfolyam előadó tanára. Első sorban azoknak a szakferfiaknak és tanítónőknek szól, akik a tornatanítói képesítő oklevelet akarják elnyerni, de mindenkit érdekel, aki az utóbbi évtizedekben föllendült testgyakorlás, a sportok stb. iránt érdeklődik. A szerző régi és jeles szakember, aki teljesen uralkodik szakmáján, annak fejlődését mindig figyelemmel kísérte s míg egyrészt nem zárkózott el a modern áramlatoktól — főleg a játékok terjesztésének buzgó szószólója — másfelől a túlzások ellenében egészséges nézeteket és elveket hangoztat. Hasonló könyv már évek óta hiányzott a forgalomból. Szemző műve hézagot pótol. A Légrady Testvérek kiadásában megjelent hét ives kötet ára 1 kor. 60 fill.

VEGYESEK.

A kath. Tanügyi Tanács memoranduma. A kath. Tanügyi Tanács még a mult években megkereste a hazai kath. tanítóegyesületeket, hogy a felekezeti tanítók fizetésének az államiakéval megegyező rendezése iránt, valamint az országos nyugdíjalap reformálásakor a kath. kántortanítók és általában a tanítóság óhajainak kielégítése céljából saját körükben is mozgalmat indítsanak. Evégből mindakét tárgyban teljesen szövegezett memorandumot tett közzé, amelyre azért hívjuk föl a figyelmet, hogy a szombathelyi egyházmegyei kath. tanítógyűlet azon eljárását, hogy a fizetés és nyugdíjügyben lelkesen eljár, dicsérettel kiemeljük és hasonló eljárásra az összes hazai kath. tanítóegyesületeket buzdítsuk. A magyar kath. tanítóság memorandumja mindakét ügyben — a nagyméltóságú püspöki kar magas leirata szerint — a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz már beterjesztett.

Jókai meghalt. Lapunk zártakor vettük a hirt, hogy hazánk koszorus költője, *Jókai Mór*, a nagy regényíró, meghalt. A nemzet őszinte tisztelete és kegyelete kíséri a nagy költőniást sírjába, akit nemcsak a magyar nemzet, hanem az egész világirodalom méltán gyászolhat és gyászol.

A miniszter köszönete. A hivatalos lap közli, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter Frigyes főhercegnek a győri római katolikus tanítóképzde mellett létesítendő internátus alapja javára tett adományért, galántai Eszterházy Miklós Mörje grófnak, aki az aszári róm. kath. iskola építési költségeire 4000 koronát, Meller Ignácnak, a kishérfizetői egyesült burgonyacukorgyár elnökigazgatójának, ki ugyanezen iskola építésére 1000 koronát és Herics Márton aszári plébánosnak, ki ezen iskola építésére, felszerelésére és iskolai könyvtár föllállítására összesen 3992 koronát adományozott: a Nagycenki Cukorgyár Részvénytársulatnak a győri római katolikus tanítóképző intézet mellett szervezendő internátus költségeire adott 400 korona adományáért elismerő köszönetét fejezte ki.

Tanító-árvák fölvétele a Magyarországi Tanítók Arvaházába. A jövő iskolai év kezdetére nevezett árvaházba néhány új tanító-árva fog fölvétetni. A betöltendő helyek közül az egyik a pestmegyei tanítók alapítványi helye s így erre csakis pestmegyei tanító árvája pályázhat. A többi helyre Magyarország bármely vidékén működőtl kiseddóvó, elemi, felső nép és polgári iskolai tanító, tanítóképezdei tanár és tanfelügyelő árvája pályázhat. A fölvétel iránti folyamodványok legkésőbb folyó évi június 15-én délelőtt 15 óráig Tóth József királyi tanácsos, pestmegyei királyi tanfelügyelő úrhoz, mint az egyesület elnökéhez (Budapest, VIII. kerület, Szentkirályi-utca 3. szám) küldendők.

Fölvívás! Az 1879-ik évben a losonci állami tanítóképző-intézetben végzett, illetőleg az ugyanakkor ott képesítő vizsgálatot tett még élő kartársaimat f. évi június hó 30-ra, 25 éves találkozóra Losonera ezennel meghívom. Szívesen látom ismerőseimet és más barátaimat is. Jelentkezések minél előbb nálam! Borsod-Nádasd, 1904. május hó. Timár István. kántortanító.

Szerkesztői üzenetek.

T. F. Közzetettük. — **L. J.** Köteles. — **F. M.** 1 Forduljon közvetlenül «Az országos Bakteorologiai intézethez» Budapest. Kérdéseire készséggel válaszolnak. 2. Ha a díjlevélben ki van téve, hogy akadályoztatása esetén a kántort köteles helyettesíteni, úgy az említett esetben ezt megtenni kötelessége, minden külön díjazás nélkül. A stólaris jövedelem — nagyon természetes — hogy a helyettesítőt illeti. — **M. R.** Levelét megkaptuk. Intézkedünk. — Több levélre a jövő számban felelünk.

«Orgonahangok» 1024 lapon 900 énekkel. Ara 3 korona 60 fillér, 10 példány rendelésnél 15% kedvezmény. *Molnár*, kunszentmiklósi kántor. 95 1—1

Orgonaépítési műintézet.

Rieger Testvérek

villamosgépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay-utca 48.

cs. és kir. udvari szállítók, a Szentsír jövaga, a Ferenc József-rendlovaga.

A párisi és becsi világkialitason stb. helyről kitüntetve.

Legolesobb arban és kedvező fizetési föltetelek mellett kiváló tiszta legnyomasu csorendszerint (pneumatikai) tartós, nemes hangú orgonákat szállit. 30 év óta 80 orgonát szállitott. Mindennemű orgonajavitásokat és hangolásokat a legmersekeltebb arban és lelkiismeretes pontossággal teljesit. Orgona jokarban tartalata mers-ekeft arban elvalaltatik. Tervezetek és rajzok kivanatra díjtalanul.